

УДК 314.117-054.51:341.234(100:477)
DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2307-8049/2024-2-9>

ЗАХИСТ ПРАВ КОРИННИХ НАРОДІВ: МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ТА ДОСВІД УКРАЇНИ

Капарулін Юрій Валерійович,
кандидат історичних наук, магістр права,
доцент кафедри національного, міжнародного права
та правоохоронної діяльності
Херсонського державного університету;
запрошений дослідник і лектор
Weiser Center for Europe and Eurasia (WCEE)
University of Michigan
kaparulin@ksu.ks.ua, yuriik@umich.edu
orcid.org/0000-0001-9099-5766

Задорожня Олена Володимирівна,
старший викладач кафедри національного, міжнародного права
та правоохоронної діяльності
Херсонського державного університету
ozadorozhnia@ksu.ks.ua
orcid.org/0000-0002-4173-249X

***Метою** статті є вивчення формування законодавчої бази України щодо захисту прав корінних народів з урахуванням сучасних підходів до розвитку теми у сфері міжнародного права. В основу дослідження покладено історико-правовий, порівняльно-правовий, формально-юридичний і **метод** документального аналізу.*

***Результати.** Тема захисту прав корінних народів є відносно новою як у міжнародному праві, так і в законодавстві України. Рубіжними подіями, стали, зокрема, прийняття Декларації ООН про права корінних народів (2007) на міжнародному рівні й ухвалення Закону України «Про корінні народи України» (2021) в українському законодавстві. Наразі залишаються актуальними питання, пов'язані з розвитком прав корінних народів, а саме: щодо дотримання прав корінних народів у світлі динамічних змін клімату, або можливостей корінних народів у сфері морського простору та ресурсів, або питання пошуку справедливості у світлі колоніального минулого та спроб подолання його наслідків для представників корінних народів тощо. Наголошується на актуальності подальшого вдосконалення Закону України «Про корінні народи України» 2021 року, зокрема, у частині доповнення переліку корінних народів України, та розвитку галузі шляхом прийняття нових підзаконних актів.*

***Висновки.** На думку авторів, Україна пройшла важливий етап формування засадничої нормативної бази, що стосується захисту прав корінних народів. У цьому процесі український законодавець керувався міжнародними принципами в цій сфері. Крім того, сучасне українське законодавство отримало нормативне визначення поняття «корінний народ», яке досі відсутнє в міжнародному праві. Разом із тим перед Україною стоїть завдання ратифікації міжнародних угод, які дадуть змогу не лише декларувати, але й гарантувати дотримання прав корінних народів, зокрема приєднання до Конвенції Міжнародної організації праці про корінні народи та народи, що ведуть племінний спосіб життя 1989 року.*

***Ключові слова:** права корінних народів, міжнародне право, законодавство України.*

PROTECTION OF THE RIGHTS OF INDIGENOUS PEOPLES: INTERNATIONAL STANDARDS AND UKRAINIAN EXPERIENCE

Kaparulin Yurii Valeriiovych,
Candidate of Historical Sciences, MA in Law,
Associate Professor at the Department of National,
International Law and Law Enforcement
Kherson State University;
Visiting scholar and lecturer
Weiser Center for Europe and Eurasia (WCEE)
University of Michigan
kaparulin@ksu.ks.ua, yuriik@umich.edu
orcid.org/0000-0001-9099-5766

Zadorozhnia Olena Volodymyrivna,
Senior Lecturer at the Department of National,
International Law and Law Enforcement
Kherson State University
ozadorozhnia@ksu.ks.ua
orcid.org/0000-0002-4173-249X

The purpose of the article is to study the formation of Ukraine's legislative framework for the protection of the rights of indigenous peoples with due regard for modern approaches to the development of the topic in the field of international law. The study is based on historical and legal, comparative legal, formal legal and documentary analysis methods.

Results. The topic of protecting the rights of indigenous peoples is relatively new, both in international law and in Ukrainian legislation. The adoption of the UN Declaration on the Rights of Indigenous Peoples (2007) at the international level and the Law of Ukraine "On Indigenous Peoples of Ukraine" (2021) in Ukrainian legislation were milestones. At present, there are still relevant issues related to the development of indigenous rights, in particular, the observance of indigenous rights in the light of dynamic climate change, or the possibilities of indigenous peoples in the field of maritime space and resources, or the search for justice in the light of the colonial past and attempts to overcome its consequences for indigenous peoples, etc. The authors emphasize the relevance of further improvement of the Law of Ukraine "On Indigenous Peoples of Ukraine" of 2021, in particular in terms of supplementing the list of indigenous peoples of Ukraine and developing the industry through the adoption of new bylaws.

Conclusions. In the authors' opinion, Ukraine has passed an important stage in the formation of the fundamental regulatory framework for the protection of the rights of indigenous peoples. In this process, the Ukrainian legislator was guided by international principles in this area. Moreover, modern Ukrainian legislation has received a normative definition of the concept of "indigenous people" that is still absent in international law. At the same time, Ukraine faces the task of ratifying international agreements that will allow not only to declare but also to guarantee the observance of the rights of indigenous peoples, in particular, accession to the 1989 ILO Indigenous and Tribal Peoples Convention.

Key words: indigenous peoples' rights, international law, Ukrainian legislation.

Вступ. Права корінних народів стали одним із здобутків розвитку міжнародного права у ХХ столітті. Сьогодні це одна з важливих сфер у загальній системі прав людини, що активно розвивається й інтегрується до законодавчих систем окремих держав.

Проблема прав корінних народів пов'язана з історичними та сучасними фактами страждань корінних народів, що зазнали дискримінації у більших суспільствах, у яких вони живуть. До сьогодні це призводить до труднощів у реалізації власних моделей розвитку та добробуту, бідності й ізоляції, що є непропорційною відносно становища більшості, у суспільствах яких вони перебувають. Згідно з принципом універсальності, рівності та недискримінації, корінні народи мають право на весь спектр прав, встановлених міжнародним правом. Одним із наріжних каме-

нів у внутрішній політиці стосовно корінних народів може бути прагнення підлаштувати їх образ і спосіб життя, світогляд відповідно до прагнень основної частини населення. Отже, їх рівність та цінність вимагають захисту, зокрема, через визнання не лише їх індивідуальних прав, але й колективних прав як окремих груп (United Nations Development Group, pp. 4–5).

Загалом права корінних народів мають споріднений зв'язок із правами інших національних, етнічних, релігійних або мовних меншин, але зі своїми особливостями.

Хоча на сьогодні поняття про корінні народи є широковживаним, фактом залишається те, що міжнародне співтовариство досі не ухвалило офіційне визначення поняття корінного народу. Це, зокрема, пояснюється думкою про те, що для визнання та захисту їхніх прав

не потрібне формальне універсальне визначення. Також різні держави можуть мати свої особливості в розумінні й роз'ясненні цього поняття в силу історичних умов, що склалися на їх території. Проте вже були спроби окреслити характеристики корінних народів. Зокрема, у Конвенції МОП про корінні народи і народи, що ведуть племінний спосіб життя, 1989 року (№ 169) сформовано загальне поняття про корінні народи як:

«(а) племінні народи в незалежних країнах, соціальні, культурні та економічні умови яких відрізняють їх від інших частин національної спільноти і статус яких регулюється повністю або частково їхніми власними звичаями чи традиціями або спеціальними законами чи положеннями;

(b) народи в незалежних країнах, які вважаються корінними через їхнє походження від населення, що населяло країну або географічний регіон, до якого належить країна, на момент завоювання чи колонізації або встановлення нинішніх державних кордонів, і які, незалежно від їхнього правового статусу, зберігають деякі або всі свої соціальні, економічні, культурні та політичні інститути» (Indigenous and Tribal Peoples Convention, 1989. No. 169, article 1, subsection 1). У Конвенції також зазначається, що самоідентифікація корінного народу або племені розглядається як основоположний критерій для визначення груп, до яких застосовуються положення конвенції (Indigenous and Tribal Peoples Convention, 1989. No. 169, article 1, subsection 2).

У дослідженні щодо дискримінації корінних народів Мартінес Кобо пропонує таке визначення: «Корінні громади, народи та нації – це ті, які, маючи історичну тяглість із суспільствами до вторгнення та доколоніальними суспільствами, що розвивалися на їхніх територіях, вважають себе відмінними від інших секторів суспільств, які зараз переважають на цих територіях або їхніх частинах. Вони формують нинішні невідомі сектори суспільства і сповнені рішучості зберігати, розвивати і передавати майбутнім поколінням свої споконвічні території та етнічну ідентичність як основу свого подальшого існування як народів, відповідно до власних культурних традицій, соціальних інститутів і правових систем» (Study of the problem of discrimination against indigenous populations).

У багатьох країнах світу існують спільноти чи групи, які визнаються суспільством як «корінні»: австралійські «аборигени», американські «індіанці» чи інуїти в Арктиці. Іноді визнання впливає зі старих договорів, укладених під час колонізації, як, наприклад, між нинішньою Канадою та її корінними народами, або «першими націями», Сполученими Штатами та племенами корінних народів Америки, Новою Зеландією та маорі тощо. Деякі країни навіть визнають корінні народи на конституційному рівні, а ще більше країн визнають їх у той чи інший спосіб на законодавчому рівні (Indigenous Peoples and Human Rights).

Поняття про корінні народи фігурувало в законодавстві України від самого початку періоду незалежності, однак ця тема була

довгий час обмеженою лише окремими проблемами, зокрема щодо правового статусу кримськотатарського народу. Пройшло майже 30 років, перш ніж Верховна Рада ухвалила спеціальний закон, який визначає загальний статус і права корінних народів в Україні.

1. Права корінних народів у міжнародній системі прав людини

Тривалий час корінні народи майже не згадувалися в міжнародному законодавстві з прав людини. Вони прямо не згадуються ні в Загальній декларації прав людини 1948 року, ні в більшості наступних основних конвенцій з прав людини. Як один із винятків, на додаток до вищезгаданої Конвенції МОП про корінні народи і народи, що ведуть племінний спосіб життя, Конвенція про права дитини 1989 року безпосередньо стосується корінних народів у трьох контекстах: спілкування в засобах масової інформації мовами корінних народів; освіта в плюралістичному суспільстві; право користуватися культурою, релігією та мовою корінних народів (Convention on the Rights of the Child). Незважаючи на майже повну відсутність обов'язкових стандартів, що прямо визнають права корінних народів, міжнародні та регіональні системи захисту прав людини творчо адаптували загальні стандарти прав людини для захисту низки важливих інтересів корінних народів (Indigenous Peoples and Human Rights).

На сьогодні права корінних народів викладені в Декларації ООН про права корінних народів, прийнятій у 2007 році. Постійний форум Організації Об'єднаних Націй з питань корінних народів (ПФКН) є центральним органом в системі ООН, який займається питаннями корінних народів, пов'язаними з економічним і соціальним розвитком, культурою, навколишнім середовищем, освітою, охороною здоров'я та правами людини. Форум був створений у 2000 році (Indigenous People's Rights. Amnesty International). Практика форумів та інших заходів у межах діяльності ООН відбувається систематично впродовж останніх двох десятиліть, привертаючи увагу до різних проблем корінних народів на сучасному етапі. Зокрема, у 2022 році було проголошено про початок десятиліття мов корінних народів (Indigenous Peoples At The United Nations).

В академічній сфері продовжує розвиватися вузькопрофільна тематика, пов'язана із сучасним становищем корінних народів. Усе більш актуальними й затребуваними є питання дотримання прав корінних народів у світлі динамічних змін клімату (Indigenous Peoples and Climate Justice), можливостей корінних народів у сфері морського простору та ресурсів (Indigenous Peoples Marine Space and Resources and International Law) або питання пошуку справедливості у світлі колоніального минулого та спроб подолання його наслідків для представників корінних народів (Spirit of the Grassroots People).

2. Права корінних народів в Україні

Прийняття Закону України «Про корінні народи України» в липні 2021 року (Про корінні народи України) привернуло значну

увагу українських правників до вивчення міжнародного досвіду галузі й українських правничих новел. Зокрема, Олег та Леся Корнат присвятили свою статтю нормативно-правовому-забезпеченню прав корінних народів у контексті міжнародного досвіду й української перспективи (Корнат Л., Корнат О. Нормативно-правове забезпечення прав корінних народів). Євген Реньов розглянув міжнародний досвід у сфері прав корінних народів та український досвід (Реньов Є. Права корінних народів: міжнародний досвід та українські реалії). Антон Опанасенко звернувся до аналізу декларації прав корінних народів у законі у зв'язку з подальшою імплементацією його положень (Опанасенко А. Закон України «Про корінні народи України»: декларування прав та їх подальша імплементація). Олександр Гусев здійснив узагальнюючий аналіз становлення законодавства у сфері забезпечення прав корінних народів (Гусев О. Становлення законодавства у сфері забезпечення прав корінних народів України). Януш Пащенко та Микола Гоманюк звернули увагу на можливості доповнення переліку офіційно визнаних корінних народів в Україні (Panchenko J., Homanuk M. Servur'a and Krym'a (Crimean Roma) as Indigenous Peoples of Ukraine).

Формування нормативно-правової бази щодо прав корінних народів розпочалося відразу після проголошення незалежності України (Про проголошення незалежності України). Зокрема, у Декларації прав національностей України 1991 року Україна гарантувала всім народам, національним групам, громадянам, які проживають на її території, рівні політичні, економічні, соціальні та культурні права (Декларація прав національностей України). Конституція України 1996 року відразу в декількох статтях (11, 92, п. 3, та 119, п. 3) ввела до правового поля поняття про корінні народи, хоч і без детального пояснення цього терміна (Конституція України).

Основи державної політики щодо корінних народів, закладені на ранньому етапі незалежності, у подальшому розвивалися під впливом внутрішньої політики та впливу міжнародного права. Однією із центральних тем у цьому полі стало питання про статус кримськотатарського народу. У 1999 році Верховна Рада розглянула проект Закону «Про статус кримськотатарського народу», що закріплював за кримськими татарами статус «корінного народу», а Курултай і Меджліс визначені представницькими органами кримськотатарського народу. Однак тоді цей законопроект було відхилено та знято з розгляду (Корнат Л., Корнат О., с. 164).

У 2003 році в парламенті було зареєстровано проект Закону «Про статус кримськотатарського народу», який, крім раніше наданих прав, порушив питання реабілітації та відновлення прав кримських татар після депортації 1944 року (Проект закону про статус кримськотатарського народу № 4098). У підсумку, у 2005 році проект було відправлено на доопрацювання. Новий проект Закону «Про статус кримськотатарського народу» було подано лише у 2014 році, після окупації Криму військами Російської Федерації (Проект

закону про статус кримськотатарського народу № 4433). У його тексті, крім раніше сформульованих принципів державної політики та прав кримських татар було визначено їх статус як корінного народу. Однак наприкінці року проект було відкликано та знято з розгляду.

Також у 2014 році Верховна Рада України розглянула проект Закону «Про права корінних народів України». Законопроект містив таке визначення корінного народу: «автохтонна етнічна спільнота, яка компактно проживає та етногенез якої відбувся на території в межах лінії державного кордону України, яка становить етнічну меншість у складі населення України і не має власного державного утворення за межами України». Корінними народами України визнавалися кримські татари, караїми, кримчаки. Проте через декларативний характер і значне дублювання Декларації ООН про права корінних народів, законопроект було рекомендовано повернути на доопрацювання (Корнат, с. 165).

У 2017 році законодавці розглянули черговий проект Закону «Про статус кримськотатарського народу в Україні». Його текст містив визначення термінів «корінний народ», «корінний кримськотатарський народ», «Меджліс кримськотатарського народу», а також пропонував закріпити за кримськотатарським народом статус корінного народу. Проте і цей проект було відкликано та знято з розгляду у 2019 році. Отже, як зазначає О. Гусев, протягом майже двадцяти років після прийняття Конституції України не було прийнято жодного законодавчого акта щодо статусу чи прав корінних народів України. На думку дослідника, така ситуація пояснюється політичними причинами: влада була змушена балансувати між інтересами титульного етносу, російської національної меншини, інших етнічних спільнот та одного з корінних народів України – кримських татар (Гусев, с. 89).

У 2019 році Верховна Рада України прийняла Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної», який *de facto* визначає засади всієї державної мовної політики. Згідно із цим Законом порядок застосування мов корінних народів України має визначатися окремим законом щодо порядку реалізації прав корінних народів, національних меншин України (Гусев, с. 90). Проте ця законодавча ініціатива, містила лише один із багатьох аспектів прав корінних народів, що потребували більш широкого узагальнення та визначення.

3. Закон України «Про корінні народи України» та перспективи розвитку права у сфері забезпечення прав корінних народів

У липні 2021 року в Україні було прийнято Закон України «Про корінні народи України», що став своєрідною кульмінацією розвитку галузі за майже 30 років після здобуття незалежності України. Новий закон закріпив юридично поняття «корінний народ України», «представницькі органи корінних народів України», а також надав перелік корінних народів України, які сформувалися на території Автономної Республіки Крим. До переліку

ввійшли кримські татари, караїми і кримчаки. Також закон визначив колективну правосуб'єктність корінних народів України, основні культурні, мовні, освітні, інформаційні права, право на сталий розвиток і деякі механізми їх реалізації; окреслив правовий статус представницьких органів корінних народів України та низку майнових прав. До цього серед спеціалістів довгий час точилася дискусія про те, що надання одним етнічним спільнотам статусу корінних народів може призвести до дискримінації інших, а отже, до посилення міжетнічної напруженості та потенційного виникнення конфліктів на ґрунті етнічного походження (Про корінні народи України).

У серпні 2022 року було прийнято постанову Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку закріплення правового статусу представницького органу корінного народу України та позбавлення такого статусу». Постанова стала важливим доповненням попереднього закону, який не визначив відповідної процедури. Ще одна постанова «Про затвердження Порядку проведення консультацій органів виконавчої влади з представницькими органами корінних народів України» фактично визначила механізм реалізації права корінних народів України на участь в управлінні державними справами, які безпосередньо стосуються їхніх прав і законних інтересів, а також надала їм можливість доступу до інформації про діяльність органів виконавчої влади, забезпечення гласності відкритості та прозорості таких органів у цій сфері (Гусев, с. 91–92).

Однією з основних перспектив розвитку системи прав корінних народів є потреба в ратифікації Верховною Радою України спеціальних міжнародних договорів у цій сфері, що забезпечить міжнародні гарантії їх захисту. Зокрема, шляхом приєднання України до Конвенції Міжнародної організації праці про корінні народи та народи, що ведуть племінний спосіб життя, 1989 року.

Питання про статус і права корінних народів може бути одним із центральних у процесі деокупації, перехідного правосуддя та реінтеграції раніше окупованих територій під час агресії РФ проти України. У цьому сенсі дослідники вже фіксують окремі проблеми. Наприклад, на території Криму, відповідно до російського законодавства, у 2016 році було створено громадську організацію караїмів, котра ухвалила резолюцію про необхідність визнання караїмів корінним малочисельним народом Російської Федерації. Варто зазначити, що відповідне подання було надіслано так званою Державною Радою Республіки Крим до уряду Російської Федерації майже відразу після анексії Криму у 2014 році. Тож постає питання, як забезпечити права корінного народу караїмів, коли вони звернулися до РФ про набуття статусу «нечисельних корінних народів Росії» (Корнат, с. 166). Звісно, ми маємо ставити критичне питання, наскільки окремі особи або організації можуть виступати від імені всієї спільноти караїмів у відносинах з владою РФ. Те саме стосується легітимності будь-яких рішень російської влади в Криму. У будь-якому разі ця

ініціатива досі не знайшла підтримки серед вищого керівництва РФ. Проте ця ситуація створила прецедент для обговорення того, які правові наслідки можуть викликати такі ініціативи й рішення.

Також актуальною залишається тема надання статусу корінних народів іншим спільнотам, які не ввійшли до попереднього переліку в тексті закону. Зокрема, сьогодні йдеться про можливість надання статусу корінних народів кримам (кримським ромам) і сервам (Panchenko, J., & Homanyuk, M., 2023). Фактично це один з аспектів дискусії про сильні та слабкі сторони закону, яка була започаткована майже відразу після його ухвалення і, найімовірніше, триватиме ще протягом найближчих років.

Висновки. До кінця ХХ століття тема прав корінних народів майже не фігурувала як окрема проблема в міжнародній системі прав людини та національних законодавствах окремих держав. Тому ми сьогодні можемо говорити радше не про систему усталених стандартів, а про галузь, що й досі перебуває в процесі становлення. Однією з основних рушійних сил у цьому процесі є ініціативи та програми ООН.

Український досвід захисту прав корінних народів був безпосередньо пов'язаний із здобуттям незалежності і процесом побудови власної правової системи на засадах демократії та забезпечення прав людини. З огляду на історичні аспекти цей процес також був і лишається пов'язаним із спробою переосмислення колоніального та тоталітарного минулого, що є актуальним і для інших держав світу.

Рубіжним етапом у закріпленні й забезпеченні прав корінних стало ухвалення Закону України «Про корінні народи України». Однак майже відразу українськими правниками та дослідниками з інших галузей були запропоновані шляхи вдосконалення й доповнення закріплених у законі положень, що залишають поле для подальшого розвитку цієї сфери в найближчі роки.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гусев О. Становлення законодавства у сфері забезпечення прав корінних народів України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право.* 2023. Том 1. № 76. С. 86–96.
2. Декларація про державний суверенітет України. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/55-12/print1395352190906458> (дата звернення: 07.04.2024).
3. Декларація прав національностей України. *Відомості Верховної Ради України.* 1991. № 53. Ст. 799. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1771-12#Text> (дата звернення: 07.04.2024).
4. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 07.04.2024).
5. Корнат Л., Корнат О. Нормативно-правове забезпечення прав корінних народів: міжнародний досвід та українські перспективи. *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії.* 2021. Випуск 37. С. 161–169.
6. Н. Беліцер: коментар до законопроекту «Про корінні народи України». *Інститут Демократії Імені Пилипа Орлика.* URL: <https://idpo.org.ua/contacts> (дата звернення: 07.04.2024).

7. Опанасенко А. Закон України «Про корінні народи України»: декларування прав та їх подальша імплементація. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2021. Вип. 6. С. 132–142.

8. Про корінні народи України : Закон України від 1 липня 2021 року № 1616-ІХ. *Відомості Верховної Ради України*. 2021. № 38. Ст. 319. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1616-20#Text> (дата звернення: 07.04.2024).

9. Про проголошення незалежності України : постанова Верховної Ради Української РСР № 1427-ХІІ від 24.08.1991. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1427-12#Text> (дата звернення: 07.04.2024).

10. Проект закону про статус кримськотатарського народу № 4098 від 03.09.2003. *Верховна Рада України* : офіційний вебпортал. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=15737 (дата звернення: 07.04.2024).

11. Проект закону про статус кримськотатарського народу № 4433 від 13.03.2014. *Верховна Рада України* / офіційний вебпортал. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=50219 (дата звернення: 07.04.2024).

12. Проект Закону про статус кримськотатарського народу в Україні № 6315 від 07.04.2017. *Верховна Рада України* / офіційний вебпортал. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61537 (дата звернення: 07.04.2024).

13. Рєньов Є. Права корінних народів: міжнародний досвід та українські реалії. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2021. № 53. С. 148–151.

14. Convention on the Rights of the Child (adopted 20 November 1989, entered into force 2 September 1990, 1577 UNTS 3). URL: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-rights-child> (дата звернення: 07.04.2024).

15. Indigenous and Tribal Peoples Convention. 1989. No. 169.

16. Indigenous Peoples and Human Rights: International and Regional Jurisprudence. 2016. Oxford: Hart Publishing.

17. Indigenous People's Rights. Amnesty International. URL: <https://www.amnesty.org/en/what-we-do/indigenous-peoples/> (дата звернення: 07.04.2024).

18. Indigenous Peoples at the United Nations. United Nations. URL: <https://www.un.org/development/desa/indigenouspeoples/about-us.html> (дата звернення: 07.04.2024).

19. Indigenous Peoples and Climate Justice: A Critical Analysis of International Human Rights Law and Governance. 2022. Cham Switzerland: Palgrave Macmillan.

20. Indigenous Peoples Marine Space and Resources and International Law: The Interaction between International Human Rights Law and the Law of the Sea. 2024. Abingdon Oxon UK: Routledge.

21. Panchenko J., Homanyuk M. Servur'a and Krym'a (Crimean Roma) as Indigenous Peoples of Ukraine. *Etnografia Polska*. 2023. Tom 67 (1–2). P. 155–173.

22. Study of the problem of discrimination against indigenous populations. Volume 5, Conclusions, proposals and recommendations / by José R. Martínez Cobo, Special Rapporteur of the Sub-Commission on Prevention of Discrimination and Protection of Minorities. Indigenous Peoples and Human Rights: International and Regional Jurisprudence. 2016. Oxford: Hart Publishing.

23. Spirit of the Grassroots People: Seeking Justice for Indigenous Survivors of Canada's Colonial Education System. 2020. Montreal: McGill-Queen's University Press.

24. United Nations Development Group. (2009). Guidelines on indigenous peoples' issues. United Nations. URL: <https://unsdg.un.org/resources/united-nations-development-groups-guidelines-indigenous-peoples-issues> (дата звернення: 07.04.2024).

REFERENCES:

1. Husiev, O. (2023). Stanovlennia zakonodavstva u sferi zabezpechennia prav korinnykh narodiv Ukrainy [Formation of legislation in the field of ensuring the rights of indigenous peoples of Ukraine]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Pravo*. 2023. Vol. 1 № 76. P. 86–96 [in Ukrainian].

2. Deklaratsiia pro derzhavnyi suverenitet Ukrainy. Baza danykh "Zakonodavstvo Ukrainy". *Verkhovna Rada Ukrainy*. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/55-12/print1395352190906458> (Last accessed: 07.04.2024) [in Ukrainian].

3. Deklaratsiia prav natsionalnosti Ukrainy: Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 1991. No 53. St. 799. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1771-12#Text> (Last accessed: 07.04.2024) [in Ukrainian].

4. Konstytutsiia Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 28.06.1996 № 254k/96-VR. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (Last accessed: 07.04.2024) [in Ukrainian].

5. Kornat, L., Kornat, O. (2021). Normatyvno-pravove zabezpechennia prav korinnykh narodiv: mizhnarodnyi dosvid ta ukraïnski perspektyvy [Regulatory and Legal Support for the Rights of Indigenous Peoples: International Experience and Ukrainian Prospects]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia filos.-politoh. Studii*. 2021. Issue 37. P. 161–169 [in Ukrainian].

6. N. Belitser: komentar do zakonoproektu "Pro korinni narody Ukrainy". *Instytut Demokratii Imeni Pylypa Orlyka*. URL: <https://idpo.org.ua/contacts> (Last accessed: 07.04.2024) [in Ukrainian].

7. Opanasenko, A. (2021). Zakon Ukrainy "Pro korinni narody Ukrainy": deklaruvannia prav ta yikh podalsha implementatsiia [The Law of Ukraine "On Indigenous Peoples of Ukraine": Declaration of Rights and Their Further Implementation]. *Teoriia i praktyka intelektualnoi vlasnosti*. 2021. Issue 6. P. 132–142 [in Ukrainian].

8. Pro korinni narody Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 1 lipnia 2021 roku № 1616-ІХ. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 2021. № 38. St. 319. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1616-20#Text> (Last accessed: 07.04.2024) [in Ukrainian].

9. Pro proholoshennia nezalezhnosti Ukrainy: Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy RSR № 1427-ХІІ від 24.08.1991. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1427-12#Text>. (Last accessed: 07.04.2024) [in Ukrainian].

10. Projekt zakonu pro status krymskotatarskoho narodu № 4098 від 03.09.2003. *Verkhovna Rada Ukrainy* : ofitsiinyi veb-portal. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=15737 (Last accessed: 07.04.2024) [in Ukrainian].

11. Projekt zakonu pro status krymskotatarskoho narodu № 4433 від 13.03.2014. *Verkhovna Rada Ukrainy* : ofitsiinyi veb-portal. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=50219 (Last accessed: 07.04.2024) [in Ukrainian].

12. Projekt Zakonu pro status krymskotatarskoho narodu v Ukraini № 6315 від 07.04.2017. *Verkhovna Rada Ukrainy* : ofitsiinyi veb-portal. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61537 (дата звернення: 07.04.2024) (Last accessed: 07.04.2024) [in Ukrainian].

13. Rienov, Ye. (2021). Prava korinnykh narodiv: mizhnarodnyi dosvid ta ukraïnski realii [The rights of indigenous peoples: international experience and Ukrainian realities]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Ser.: Yurysprudentsiia*. 2021. № 53. P. 148–151.

14. Convention on the Rights of the Child (adopted 20 November 1989, entered into force 2 September 1990, 1577 UNTS 3). URL: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-rights-child> (дата звернення: 07.04.2024).

15. Indigenous and Tribal Peoples Convention. 1989. No. 169.

16. Indigenous Peoples and Human Rights: International and Regional Jurisprudence. 2016. Oxford: Hart Publishing.

17. Indigenous People's Rights. Amnesty International. URL: <https://www.amnesty.org/en/what-we-do/indigenous-peoples/> (дата звернення: 07.04.2024).

18. Indigenous Peoples at the United Nations. United Nations. URL: <https://www.un.org/development/desa/indigenouspeoples/about-us.html> (дата звернення: 07.04.2024).

19. Indigenous Peoples and Climate Justice: A Critical Analysis of International Human Rights Law and Governance. 2022. Cham Switzerland: Palgrave Macmillan.

20. Indigenous Peoples Marine Space and Resources and International Law: The Interaction between International Human Rights Law and the Law of the Sea. 2024. Abingdon Oxon UK: Routledge.

21. Panchenko, J., Homanyuk, M. (2023). Servur'a and Krym'a (Crimean Roma) as Indigenous Peoples of Ukraine. *Etnografia Polska*. Vol. 67 (1–2). P. 155–173.

22. Study of the problem of discrimination against indigenous populations. Volume 5, Conclusions, proposals

and recommendations / by José R. Martínez Cobo, Special Rapporteur of the Sub-Commission on Prevention of Discrimination and Protection of Minorities. *Indigenous Peoples and Human Rights: International and Regional Jurisprudence*. 2016. Oxford: Hart Publishing.

23. *Spirit of the Grassroots People: Seeking Justice for Indigenous Survivors of Canada's Colonial Education System*. 2020. Montreal: McGill-Queen's University Press.

24. United Nations Development Group. (2009). *Guidelines on indigenous peoples' issues*. United Nations. URL: <https://unsdg.un.org/resources/united-nations-development-groups-guidelines-indigenous-peoples-issues> (дата звернення: 07.04.2024).

Стаття надійшла до редакції 23.04.2024
The article was received 23 April 2024